

Bugete fără secrete

Date. Analize. Politici

www.viitorul.org
www.localbudgets.viitorul.org
www.localtransparency.viitorul.org

Buletin MAI 2017

Cum poate un primar să câștige mai ușor alegerile

Primarul de Kiev, Vitali Klitschko, a venit la putere în anul 2014. Alegerile din 2014 au fost anticipate și administrația orașului a fost aleasă pe termen scurt. Deja în timpul alegerilor anticipate era cunoscută data următoarelor alegeri ordinare – toamna anului 2015. Pentru îndeplinirea programului său preelectoral, Vitali Klitschko, care a câștigat sufragiul cu 56,7% din voturi, avea la dispoziție puțin mai mult de un an. Primarul orașului a câștigat alegerile din primăvara anului 2014, având următorul program: lupta împotriva corupției; utilizarea optimală și transparentă a bugetului; atragerea investițiilor; sporirea confortului și a siguranței vieții în oraș; publicitate în adoptarea deciziilor și susținerea dialogului permanent cu locuitorii orașului. Unul dintre punctele de bază ale campaniei preelectorale a lui Vitali Klitschko a fost ideea bugetului deschis. În toamna anului 2015, Vitali Klitschko a obținut în turul doi de scrutin 64,1% din voturi. Cum a reușit Klitschko să realizeze această performanță, aflați în această ediție a Buletinului „Bugete fără secrete”.

Detalii în pagina 7

Veaceslav Kunev,
președinte ATIC

INTERESE: Gunoii moldovenesc din proiectele europene

02

INEFICIENȚĂ: Risipă de bani publici pentru proiecte ce nu prind viață

05

ÎNCALCĂ LEGEA: Puține autorități din R. Moldova își fac publice rapoartele de activitate

08

NEREGULI: Neînregistrarea terenurilor din mun. Chișinău ne costă peste 3,7 miliarde de lei

11

EXPERIENȚA UCRAINEI: Buget și achiziții publice în format deschis – baza transparenței bugetelor locale

13

OPINIE: R. Moldova trebuie transformată într-o „zonă economică liberă”

16

Gunoiiul moldovenesc din proiectele europene

DOUĂ MILIOANE DE EURO DE LA UE

Construcția platformelor de colectare a deșeurilor în fiecare dintre aceste sate urma să fie gata încă în 2014, iar amenajarea unei stații de sortare secundare a deșeurilor și procurarea de utilaj – până în 2018.

MITĂ DE MILIOANE

Rotaru este bănuat că a pretins 1 700 000 de lei de la câțiva agenți economici, implicați în executarea acestui proiect european. Fostul președinte al raionului Criuleni ar fi șantajat oamenii de afaceri pentru a-i determina să-i finanțeze mai multe chestii personale. Pentru a-i convinge, acesta, uzând de funcția sa, ar fi creat impedimente firmelor implicate în executarea proiectului, stopând procesul de eliberare a autorizației pentru construcția gropii de gunoi din satul Hrușova, Criuleni, re-

fuzând alocarea cofinanțării obligatorii din sursele bugetului raional, impusă de donator.

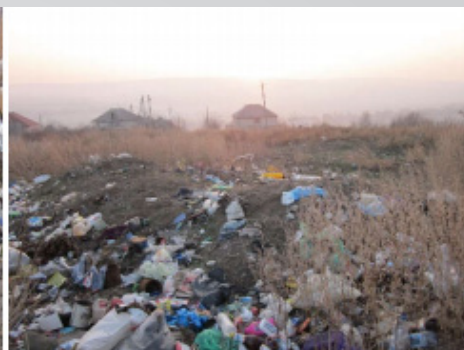
De asemenea, Rotaru amenința că nu va crea întreprinderea de salubritate, că nu va alocă sursele necesare ce asigură durabilitatea proiectului etc., lucruri confirmate în fața anchetatorilor de către agenții economici șantați. Atunci când a fost reținut în apartamentul său din Chișinău, Vitalie Rotaru a vrut să se arunce pe geam de la etajul șase.

FIRMA FAMILIEI, ÎN AFACERE

Oamenii legii îi impută lui Iurie Andriuță, cel care l-a succedat pe Rotaru în funcție, că a favorizat unii agenți economici și a trucat licitațiile organizate în cadrul acestui proiect transfrontalier.

În primăvara anului 2015, Consiliul raional Criuleni a fondat Întreprinderea Municipală „Edilitate Criuleni”, drept parte a proiectului „CBCRurWaste”, care să gestioneze procesul de colectare, sortare și presare a deșeurilor solide din raion. Însă, după ce a fost desemnată câștigătoare a licitației de achiziționare a serviciilor de reparație, întreprinderea municipală „Edilitate Criuleni” a încheiat un contract de subantrepriză cu compania „Crioleal-Com” SRL, specializată în lucrări de construcții. Potrivit datelor oficiale, această firmă este administrată acum de fiul lui Andriuță, Stanislav, iar anterior președintele raionului Criuleni a condus-o personal.

„Eu discutam direct cu domnul Andriuță la acest subiect. Trebuiau să fie construite platforme de colectare a deșeurilor, câte una la zece gospodării. Gunoiul urma să fie colectat în fiecare zi de luni și joi a săptămânii, iar oamenii trebuiau să achite câte 25 de lei de gospodărie. Dacă era vorba de o băbuță singură, se discuta despre reducerea acestei plăți la 10 – 15 lei. Toți oamenii erau de-acord. Construcția depozitului unde urmau a fi presate deșeurile, la Hrușova, a început încă în

Locuitorii din Boșcana aruncă gunoiul „pe unde apucă”

Gunoiștile din Coșernița

În Hrușova erau, acum câțiva ani, cel puțin 12 gunoiști neautorizate

2012, dar nu e finisată nici până astăzi. S-au pierdut banii. S-a pus sechestru pe mașini. Au reușit să cumpere doar tomberoanele, ni le-au adus și le ținem într-un depozit”, continuă primarul de Coșernița, sat cu peste 1 500 de locuitori.

LUPTA CU GUNOIȘTILE NEAUTORIZATE

Acesta regretă că și-a pus speranțele în acest proiect și a pierdut un contract

cu un antreprenor care voia să strângă gunoiul oamenilor din sat. Acum, primarul luptă cum poate cu gunoiștile neautorizate din sat. „Vin și varsă gunoiul cui nu îi este lene, inclusiv de la vilele dinspre Boșcana. De vreo trei ori pe an am nivelat gunoiștea cu tractorul, am vrut s-o mutăm, dar nu ne permit cei de la Ecologie. Știți, noi nu avem deloc cultură în țară”, acuză alesul local, constrâns și de bariere administrative să ia măsuri în acest sens. Gunoiștea

Iurie Andriuță, fost președinte al Consiliului raional Criuleni, și-a implicat firma familiei în proiectul european care prevedea construcția unui depozit de sortare și presare a deșeurilor

Vitalie Rotaru, fostul președinte al raionului Criuleni, a vrut să se arunce de la balcon, atunci când oamenii legii au venit după el
Foto: realitatea.md

din Coșernița este situată la vreo 200 de metri de casele oamenilor și mereu cineva îi dă foc, ceea ce prezintă un pericol real pentru sănătatea și siguranța locuitorilor.

Primăria din Boșcana, Svetlana Racul, a găsit o soluție pentru a rezolva problema gunoiștilor din sat. Familiile care au dorit, au încheiat un contract, începând cu anul 2014, cu o firmă care vine și le ia gunoiul de acasă o dată pe săptămână, cu o plată de 30 de lei pe lună. Deșeurile sunt duse departe de sat, pe un teren de 16 hectare, înspre Vadul lui Vodă. Totuși, ne spune Svetlana Racul, doar 350 de familii din sat au apelat la serviciile acestei firme, adică a treia parte din numărul gospodăriilor din sat și nu se știe cât va mai accepta agentul economic să lucreze la Boșcana.

DISCUȚIILE PROMIȚĂTOARE ȘI SPERANȚELE DEȘARTE

„Agentul economic plătește 50 de lei cubul de deșeurile pe care îl duce la gunoiște. Cei care nu vor să lucreze cu firma iau și duc gunoiul pe unde apucă. Recent am curățat o gunoiște neautorizată și am cheltuit o grămadă de bani. O oră de închiriere a unui tractor costă 380 de lei, dar a lucrat acolo două zile a câte opt ore. Calculați. În

loc să facem altceva cu banii aceștia...”, oftează primăria.

Și locuitorii de la Boșcana și-au pus speranțe mari în proiectul european, pentru a scăpa de numeroasele gunoiști neautorizate din sat.

„S-a discutat mai întâi despre construcția a 30 de platforme în sat, pentru fiecare mahala, betonate, separate cu sârmă. Fiecare platformă urma să aibă recipiente separate de colectat hârtia, sticla, deșeurile biodegradabile etc. Se mai discuta să pună tomberon la fiecare la poartă și mașina să vină să ia gunoiul de acolo. Un tomberon în care să încapă de la 70 la 100 de kilograme de deșeurile urma să coste câte 1 000 de lei, să fie numerotate, dar oamenii nu voiau să le miroase la poartă. Până la urmă, nu a mai venit nimeni, s-a stopat totul”, mai spune Svetlana Racul.

ÎN ROMÂNIA ȘI UCRAINA, PROIECT FINISAT CU SUCCES

Doamna primar își aduce aminte că a fost la Chișinău la un eveniment legat de acest proiect: „Ne-au arătat un film. Românii au finisat proiectul, frumos, ucrainenii tot, numai la noi, la moldoveni, ca întotdeauna”.

Depozitul de colectare și presare a deșeurilor urma să fie construit la Hrușova.

„Se văd niște construcții. Au început să construiască ceva acolo și așa a rămas. La noi e totul pe vechi. Avem gunoiște autorizată, oamenii scot sacii la poartă și vine mașina de la „Apă Ciopleni” și îi ia de două ori pe săptămână. Toți oamenii din sat au contracte și plătesc câte zece lei pe lună pentru evacuarea gunoiului”, ne spune Ecaterina Strejac, secretara Primăriei din Hrușova.

Deși Primăria Hrușova a avut un conflict cu Consiliul Raional Criuleni care a început să construiască depozitul de deșeurile aici în baza unor acte false, primăria nu vrea să intre în detalii.

„Primăria nu are nimic cu asta. Este anchetă, nu comentez nimic”, a fost scurtă în declarații Parascovia Cotovici, primar de Hrușova.

Planurile de pe hârtie ale proiectului, rămas acum în aer, arătau că, în anul 2018, urma să se finiseze una dintre ultimele etape ale proiectului european de la Criuleni – construcția platformei pentru o sortare secundară a deșeurilor, iar până în 2020 - să se încheie o campanie de informare și educare a populației cu privire la beneficiile noului sistem de gestionare a deșeurilor.

Raisa Lozinschi

INEFICIENȚĂ

Risipă de bani publici pentru proiecte ce nu prind viață

Autoritățile locale din R. Moldova se întrec în a cheltui anual zeci de mii de lei pentru mor-mane de hârtii care ajung să putrezească în primării sau consilii raionale. Banii sunt tocați pe tot felul de studii de fezabilitate, proiecte de arhitectură sau rapoarte de audit energetic ce rămân fără finalitate. De multe ori, aleșii locali nu găsesc finanțare pentru aceste proiecte sau se răzgândesc pe parcurs, banii publici fiind pur și simplu irosiți pe studii inutile.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

ACTELE AU DISPĂRUT

Consiliul Raional Drochia a cheltuit timp de doi ani, în perioada 2012-2014, peste două sute de mii de lei pentru studii care nu au condus la niciun proiect concret. De exemplu, studiul de fezabilitate pentru reparația Casei de cultură din satul Popeștii de Sus a costat 48 de mii de lei. Autoritățile nu au găsit nici până astăzi patru milioane și jumătate de lei pentru a renova clădirea, așa cum arătau estimările de atunci, dar și proiectul a dispărut de la primărie. Acum, chiar de-ar apărea o sursă de finanțare pentru reconstrucția Casei de cultură, e nevoie de un nou studiu de fezabilitate plătit din bani publici.

„Nu avem niciun document. Cred că fostul primar a plecat cu tot cu acte. Acum, încercăm cu forțele proprii să mai facem câte ceva în clădire, dar despre o reparație capitală nu poate fi vorba din lipsă de finanțare”, afirmă primarul Iurie Grosu.

Pentru anul curent, consiliul local din Popeștii de Sus a alocat o sută de mii de lei pentru a renova fațada Casei de cultură, iar anul trecut s-au cheltuit aproximativ 30 de mii de lei pentru mici reparații în interiorul clădirii.

APEDUCT DOAR PE HÂRTIE

Autoritățile raionului Sângerei au investit sute de mii de lei în documentația de proiect, atunci când și-au propus să construiască rețele de apeduct și canalizare pentru mai multe localități din raion. Actele stau grămadă într-un birou, iar unica conductă care a început a fi construită în cadrul unui proiect finanțat prin intermediul Agenției de Dezvoltare Regională Nord (ADR) este cea centralizată, din conducta Soroca-Bălți-Sângerei. Însă și acest proiect nu se știe dacă va fi dus la bun sfârșit.

„ADR ne-a transferat doar șase milioane de lei, dar costul total al proiectului este de 43 de milioane. Potrivit actelor, acesta trebuie realizat în 24 de luni. Când

o să primim noi restul banilor și când o să-l finalizăm?”, se întreabă indignat președintele raionului Vasile Marandiuc. „Cu toate că, în perioada 2012-2015, autoritățile publice locale au executat documentația de proiect pentru 11 obiective, beneficiind pentru acestea de mijloace financiare din bugetul de stat și cel local în sumă totală de 45 de milioane de lei, pe moment niciun proiect nu a fost finalizat integral și, respectiv, niciunui utilizator nu i-a fost livrată apă potabilă. Pentru finalizarea acestor obiective sunt necesare mijloace financiare în sumă totală de 103,8 milioane de lei, care nu au fost identificate, iar tergiversarea finanțării condiționează degradarea fizică și morală a lor”, punctează și auditorii Curții de Conturi, într-un raport prezentat anul trecut.

PESTE 700 DE MII DE LEI PENTRU PROIECTARE

Între timp, mai multe date din proiectele realizate acum cinci ani pentru apeduct s-au învechit și autoritățile din Sângerei au fost nevoite să revadă documentele. „Proiectul a fost revăzut de mai multe ori. Am semnat o mulțime de hârtii”, adaugă Marandiuc. Pentru noile măsurări s-au cheltuit din nou bani publici. Potrivit cifrelor pe care ni le-au oferit funcționarii Consiliului Raional Sângerei, lucrările de proiectare, în prima

etapă a proiectului, au costat 165 de mii de lei. În cea de-a doua etapă s-au irosit alte 179 de mii de lei doar pentru proiectare, iar în cea de-a treia etapă – încă 219 mii de lei.

Alte 191 de mii de lei au fost cheltuite pentru proiectarea conductei Rădoia – Izvoare - Drăgănești - Sângerei Noi, care avea să fie unită la conducta centrală Soroca-Bălți-Sângerei. Acest proiect a rămas doar pe hârtie. Actele stau de trei ani prin birourile funcționarilor, pentru că, din nou, nu există finanțare.

NU MAI VOR GIMNAZIUL CU EFICIENȚĂ ENERGETICĂ

La Primăria satului Moara de Piatră din Drochia se prăfuieste de câțiva ani un studiu care a costat 46 de mii de lei. Raportul de audit energetic al gimnaziului din localitate nu le-a folosit la nimic aleșilor locali. Proiectul nu a prins viață inițial, iar ulterior s-a răzgândit conducerea școlii și consiliul pedagogic - nu mai vor eficiență energetică.

„Am lucrat foarte mult la acest proiect. Am făcut vreo trei variante la acte, dar acum gimnaziul este la autogestiune și eu nu pot face nimic. Directorul școlii și profesorii au făcut o ședință și au decis că nu mai trebuie să înainteze proiectul pentru finanțare. Ei spun că întreținerea ulterioară îi va costa mai mult. Clădirea școlii este din piatră de calcar, iar dacă

se face izolare termică și se renovează fațada, aceasta va trebui vopsită o dată la trei ani”, explică primărița Valentina Bejenaru.

Și reforma educațională blochează proiectul, susține interlocutoarea: „În gimnaziu studiază în prezent puțini copii și este ineficient să se facă investiții într-o clădire mare. Acum sunt circa 90 de elevi. Posibil în viitorul apropiat să facem școala doar cu ciclu primar”.

15 MILIOANE DE LEI PENTRU RAPORTE ENERGETICE CARE PRIND PRAF

Asemenea satului Moara de Piatră, zeci de mii de lei au cheltuit pentru rapoarte energetice și alte localități din diferite raioane. Autoritățile locale s-au îmbulzit să depună proiecte la Fondul pentru Eficiență Energetică (FEE) finanțat de Uniunea Europeană, dar puține au ajuns a fi susținute financiar.

În ultimii trei ani, 259 de primării care au depus unul sau mai multe proiecte la FEE nu au obținut niciun grant. Peste 500 de proiecte au fost respinse, iar studiile pregătite de experți la solicitarea aleșilor locali au costat circa 15 milioane de lei, dacă luăm în calcul că un audit energetic se face cu aproximativ 30 de mii de lei. Acum, actele se prăfuiesc pe rafturi.

În R. Moldova mai există câteva fonduri ce susțin financiar proiectele inițiate de autoritățile locale, printre care Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Fondul Ecologic Național. Și aici se cer a fi prezentate zeci de hârtii ce costă o groază de bani și tot felul de studii de fezabilitate pentru accesarea granturilor. Pagubele suportate de primăriile care nu reușesc să convingă finanțatorii sunt destul importante, în condițiile în care acestea au, de regulă, bugete austere.

Stela Mihailovici

Tatiana Badan, președinte CALM, primar de Selemet, Cimișlia:

„Fondurile sunt politizate”

În R. Moldova există o problemă de sistem în ceea ce ține de finanțarea proiectelor. În primul rând, fondurile sunt politizate. Nu există o competiție corectă. Dacă ești primar fără acoperire politică, șansele ca să obții ceva sunt mici, chiar dacă ai un proiect bun. Deoarece au bugete de doi bani, primarii sunt nevoiți să stea doar cu ochii pe internet și să vâneze unde mai sunt fonduri și se poate de aplicat pentru a obține o investiție în sat.

Dacă nu ești pregătit, nu poți să aplici. Astfel, autoritatea locală este nevoită să facă documentația tehnică din timp și să aștepte oportunitatea. Eu am la Selemet șase proiecte care se prăfuiesc și care au costat aproximativ 300 de mii de lei. Cu orice ocazie le putem depune, dar vor trebui actualizate devizele de cheltuieli și iarăși sunt costuri suplimentare. Experiența României e foarte bună. Acolo, când se anunță un proiect, se acceptă în prima fază doar ideea și, ulterior, dacă este selectat conceptul, atunci autoritatea locală face și proiectul tehnic. Nu ca la noi - trebuie să depui din start tot pachetul de acte care este foarte costisitor și, în final, poate fi respins.

O altă problemă este că noi niciodată nu putem cunoaște cu exactitate care este costul real al unui proiect tehnic. Nicio autoritate nu verifică cum se formează aceste costuri și ni se impun niște sume fantastice. Prețul diferă de la o firmă la alta. Trebuie să cauți. La o companie studiul poate costa 30 de mii de lei, iar la alta - 100 de mii de lei. Ar fi bine ca proiectanții să ofere și o perioadă de câțiva ani pentru „deservire” în care autoritatea să se poată adresa pentru actualizarea calculelor gratuit, pentru că inițial firma a luat bani mari.

Încă o chestiune nu are logică la noi: o autoritate locală trebuie să plătească vreo șapte-opt mii de lei pentru verificarea proiectului tehnic unei alte autorități: Serviciul de Stat pentru Verificarea și Expertizarea Proiectelor. Eu cred că banii trebuie să-i achite proiectantul, pentru că el este controlat dacă a elaborat corect actele”.

BILANȚ

Încalcă legea: Puține autorități din R. Moldova își fac publice rapoartele de activitate

Transparența propriei activități este străină multor autorități publice locale din R. Moldova. Deși legea o cere, autoritățile care-și publică rapoartele anuale privind transparența procesului decizional pot fi numărate pe degete. Astfel, dintre cele 56 de orașe din țară, doar primăriile din Chișinău și Orhei și-au făcut publice activitățile de transparență, iar la nivel regional, consiliile raionale din Fălești, Edineț și Strășeni au fost cele mai exemplare la acest capitol.

Conform legii, „raportul anual privind transparența în procesul decizional va fi făcut public nu mai târziu de sfârșitul trimestrului I al anului imediat următor anului de referință”. Acesta trebuie să includă numărul deciziilor adoptate, numărul recomandărilor recepționate în cadrul procesului decizional, întrunirile publice organizate, cât și cazurile de contestare pentru nerespectarea legii. Nepublicarea raportului constituie abatere disciplinară și se sancționează.

CHIȘINĂU: 2 000 DE PARTICIPANȚI LA CONSULTĂRILE PUBLICE

Peste 2 000 de persoane au participat la cele 27 de întruniri consultative organizate în anul 2016 de Primăria capitalei, se arată în Raportul de transparență al Primăriei municipiului Chișinău, publicat pe site-ul primăriei, chisinau.md. De asemenea, în anul trecut, cei din administrația locală au recepționat peste 200 de recomandări din partea cetățenilor, dar numai 19 din ele au fost acceptate. Tot în 2016, Consiliul municipal Chișinău a adoptat 351 de decizii.

Potrivit Raportului „Guvernarea locală deschisă pentru cetățeni activi și informați”, Primăria municipiului Chișinău este a doua cea mai transparentă primărie din țară, fiind devansată de primăria orașului Cimișlia. Cele mai transparente capitale sunt cele legate de administrarea patrimoniului public, serviciile sociale și accesul la informație. Astfel, pe pagina web chisinau.md sunt publicate deciziile Consiliului municipal din ultimii 17 ani, iar toate informațiile necesare cetățenilor care vor să ia parte la procesul decizional pot fi găsite online, arată localtransparency.viitorul.org.

Primăria Chișinău însă mai are de lucru la capitolele „Achiziții publice”, „Etica profesională” și „Investiții și întreprinderi municipale”.

ACCESUL LA INFORMAȚIE ESTE ASIGURAT ÎN ORAȘUL ORHEI

În anul 2016, Primăria orașului Orhei a adoptat 164 de decizii, care au fost

publicate pe site-ul oficial orhei.md și afișate pe panourile informaționale din sediul instituției. Consiliul orașenesc s-a întrunit în nouă ședințe publice, iar comisiile consultative au organizat 36 de ședințe, din care șase au fost ale Comisiei pentru achiziții publice. Rezultatul acestor activități se vede în cele 396 de informații și fotografii plasate pe site-ul oficial, se arată în Raportul privind transparența în procesul decizional.

Primăria orașului Orhei este poziționată a opta în top 50 cele mai transparente localități din R. Moldova. Aceasta a obținut 42 de puncte din maximum 100, conform datelor de pe localtransparency.viitorul.org. Capitolele cu cel mai ridicat nivel de transparență sunt „Accesul la informație”, „Administrarea patrimoniului public” și „Resursele umane”.

Potrivit portalului de transparență locală, Primăria orașului Orhei este apreciată cu 12,5 puncte din 16 posibile în ce privește accesul la informație și asta deoarece pagina web oficială a autorității are rubricile „Transparența decizională” și „Informații publice”, secțiuni ce includ rapoarte de activitate, proiectele de documente, informații cu privire la achizițiile publice și funcțiile vacante.

PESTE O MIE DE PETIȚII LA ADRESA PRIMĂRIEI CĂLĂRAȘI

Deși Primăria orașului Călărași nu are publicat încă raportul de transparență a procesului decizional, pe site-ul autorității publice putem găsi raportul de activitate a primarului, declarația privind buna guvernare, bilanțul contabil pentru anul 2016 și chiar un registru electronic de evidență a proiectelor implementate în localitate.

Astfel, analizând raportul de activitate a primarului Nicolae Melnic, observăm că anul precedent au fost emise 289 de dispoziții, cele mai multe fiind înregistrate în luna septembrie. Pentru a consulta cetățenii în problemele locale, Primăria orașului Călărași a desfășurat șapte audieri publice.

Printre subiectele care au „chemat” locuitorii la discuții cu autoritățile se

numără bugetul local, reglementarea comerțului pe teritoriul orașului, sporirea transparenței investițiilor capitale și extinderea rețelei de apeduct și canalizare. Același raport al primarului mai scoate în evidență faptul că la adresa primăriei au sosit 1 224 de petiții în anul 2016, cu 112 mai multe decât în 2015. Termenul mediu de soluționare a petițiilor a fost de 28 de zile.

Primăria orașului Călărași este în top 10 cele mai transparente autorități publice din Moldova, potrivit localtransparency.viitorul.org. Primăria acestui oraș este și prima la capitolul „Accesul la informație”. Prin urmare, doar autoritatea publică locală din această localitate a publicat pe site contractele de achiziție publică încheiate în anul 2015, fapt pentru care a obținut unul dintre cele mai ridicate punctaje (12 din maximum 16 puncte).

DOAR CONSILIILE RAIONALE FĂLEȘTI, EDINEȚ ȘI STRĂȘENI AU PUBLICAT RAPORTUL DE TRANSPARENȚĂ

Din cele 32 de consilii raioane, doar pe site-urile a trei consilii am găsit rapoartele cu privire la procesul decizional în anul 2016. Este vorba de Fălești, Edineț și Strășeni.

Astfel, Consiliul raional Strășeni a reușit să adopte 267 de decizii în anul 2016, iar jumătate dintre ele au fost consultate împreună cu cetățenii. Pentru aceasta au fost desfășurate 27 de întruniri și audieri, unde au participat 168 de persoane. Consiliul raional Strășeni a recepționat de la cetățeni 16 recomandări, dintre care 12 au fost acceptate.

Pe lângă datele cerute de legislație, Consiliul raional Strășeni face publice activitățile de asigurare a informării cetățenilor – plasarea pe pagina crstraseni.md a programelor trimestriale de activitate și a Strategiei de dezvoltare a raionului pentru anii 2016-2020; publicarea proiectelor de decizii supuse consultărilor publice; difuzarea informației privind desfășurarea ședințelor publice pe site-ul autorității și în ziarul local „Strășeneanca”, desfășurarea a trei consultări publice etc.

Potrivit Indicelui de transparență a raioanelor, realizat de IDIS „Viitorul”, Consiliul raional Strășeni este, alături de consiliile raionale din Sângerei și Soroca, cea mai transparentă autoritate raională în ce privește accesul la informație.

FĂLEȘTI ESTE AL DOILEA CEL MAI TRANSPARENT RAION

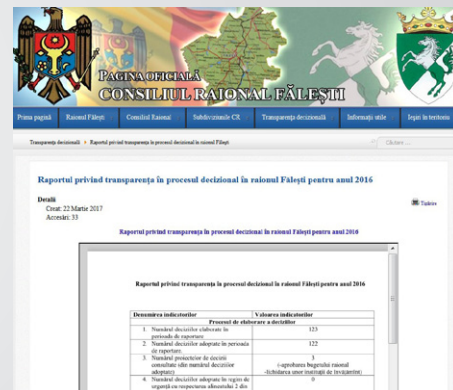
Potrivit Raportului cu privire la transparența procesului decizional, plasat pe pagina cr-falesti.md, Consiliul raional Fălești a adoptat în anul trecut 122 de decizii, iar dintre acestea doar două (aprobară bugetului raional și lichidarea unor instituții de învățământ) au fost supuse consultărilor publice. Cu toate că cetățenii au propus mai multe recomandări Consiliului raional, doar patru dintre ele au fost acceptate de instituție. De asemenea, autoritatea raională a desfășurat 35 de audieri publice și ședințe ale grupurilor de lucru, la care au participat 165 de persoane. Consiliul raional Fălești se clasează pe locul doi în topul celor mai transparente autorități raionale din R. Moldova, arată localtransparency.viitorul.org.

EDINEȚ: OPT AMENDAMENTE LA PROIECTELE DE DECIZIE

În cele șase ședințe publice desfășurate în anul 2016 de către Consiliul raional Edineț, au fost examinate 140 de proiecte de decizii. În cadrul consultărilor cu cetățenii, au fost prezentate opt amendamente la aceste documente de decizie, se arată în Raportul de transparență, făcut public pe pagina Consiliului raional edinet.md. Deși are publicat raportul de transparență, Consiliul raional Edineț mai are de lucrat la capitolul „Acces la informație”. Prin urmare, pagina web are compartimentul dedicat transparenței decizionale, însă rubricile sale nu conțin toată informația privind procesul de elaborare și adoptare a deciziilor, pe site-ul oficial nu sunt disponibile numele și afilierea politică ale consilierilor raionali.

Ședința Consiliului raional Fălești

Consiliul raional Edineț se clasează pe locul 15 în topul celor mai transparente autorități raionale din Moldova, potrivit localtransparency.viitorul.org. Informațiile prezentate în rapoartele privind transparența procesului decizional și natura publică a documentului permit o evaluare a activității autorității publice locale în ce privește aplicarea Legii transparenței. Iar în baza acestor informații se pot realiza comparații între autorități, analizându-se motivele care generează o activitate mai mult sau mai puțin deschisă și responsabilă.

Ana - Maria Veverița

Nicolae Melnic, primar de Călărași

NEREGULI

Neînregistrarea terenurilor
din mun. Chișinău
ne costă peste 3,7 miliarde de lei

Gestionarea patrimoniului public, a bunurilor imobile și a terenurilor, este o activitate vulnerabilă la riscurile de corupție, fapt datorat interesului sporit pentru bunurile publice, dar și puterea de discreție pe care o dețin responsabili din cadrul administrațiilor publice. Acest domeniu este deseori caracterizat prin lipsă de transparență, management defectuos, tergiversare în luarea deciziilor privind administrarea bunurilor imobile, practici defectuoase de privatizare, raportare neveridică a datelor și evidențe financiare sau contabile denaturate.

**VENITURI DE SUTE
DE MILIOANE, RATATE**

Municipiul Chișinău este o unitate administrativ-teritorială în componența căreia intră 18 UAT de nivelul I: 6 orașe, 8 comune și 4 sate. În gestiunea Consiliului municipal se află 14 societăți pe

acțiuni, 52 de întreprinderi municipale, 16 întreprinderi medico-sanitare și 5 întreprinderi de stat.

Curtea de Conturi a constatat, în cadrul unei misiuni de audit, multiple nereguli și abateri în gestionarea patrimoniului public din cadrul

entităților publice din mun. Chișinău în perioada anilor 2014 - 2015. Cele mai grave abateri cu impact negativ asupra bugetului municipal și bugetelor locale țin de neînregistrarea bunurilor imobile – proprietate publică în valoare de circa 308 milioane

de lei, ratarea veniturilor la buget în valoare de 307 milioane de lei, neînregistrarea terenurilor – proprietate publică, care au diminuat valoarea activelor financiare cu cel puțin 3,7 miliarde de lei.

CHELTUIELILE CRESC DE LA AN LA AN

Dacă analizăm datele disponibile pe portalul de transparență bugetară localtransparency.viitorul.org, și anume evoluția veniturilor și cheltuielilor bugetului mun. Chișinău în perioada anilor 2014 - 2015, vedem că ritmul de creștere a cheltuielilor bugetare este de peste trei ori mai mare decât cel al veniturilor acumulate la buget.

În anul 2015, veniturile au înregistrat o creștere de circa 2% comparativ cu anul precedent, iar cheltuielile au crescut cu circa 6,5%, ajungând la 2,9 miliarde de lei. Aceasta a determinat creșterea semnificativă a deficitului bugetar, de la 99,8 milioane de lei în 2014 la 226,9 milioane de lei în 2015. În ceea ce privește indicatorii de transparență bugetară, potrivit datelor portalului localtransparency.viitorul.org, municipiul Chișinău a acumulat 8 puncte din 12, ceea ce denotă un acces limitat al cetățeanului la

informațiile privind utilizarea banilor publici și, prin urmare, riscuri sporite de fraudă și corupție. Or, transparența bugetară este un indicator-cheie al bunei guvernări, de calitate a căreia depinde dezvoltarea economică și nivelul de bunăstare dintr-o societate.

PRIVATIZĂRI ȘI DARE ÎN LOCAȚIUNE FĂRĂ LICITAȚII

Municipiul Chișinău nu stă prea bine nici la capitolul transparență gestionării patrimoniului public. Astfel, neaprobarea listelor patrimoniului public cu bunurile pasibile la privatizare sau la darea în arendă, locațiune, concesiune, ca să nu mai vorbim de publicarea acestora, denotă transparență limitată și impredictibilitate în procesul de administrare a patrimoniului public. Totodată, în municipiul Chișinău continuă practica vicioasă de ocolire a procedurilor de licitație/concursuri publice în procesul de privatizare și atribuire a bunurilor în arendă/locațiune.

Lipsa transparenței în administrarea patrimoniului public, coroborată cu discreție înaltă în procesul decizional și managementul defectuos, creează premise pentru riscuri de fraudă și

corupție care au repercusiuni grave asupra bugetului municipal și calității serviciilor publice prestate cetățenilor. Or, potrivit prevederilor legale, administrarea proprietății publice este efectuată în conformitate cu principiile eficienței, legalității și transparenței.

ACHIZIȚIILE PUBLICE, CEL MAI OPAC DOMENIU AL ACTIVITĂȚII PRIMĂRIEI CHIȘINĂU

Municipiul Chișinău se regăsește în Top 3 cele mai transparente administrații publice locale, potrivit clasamentului de transparență de pe portalul localtransparency.viitorul.org. Cu toate acestea, scorul modest (53 puncte din 100) ne indică de fapt că, până la asigurarea unui nivel corespunzător de transparență la toate etapele procesului decizional și în toate activitățile desfășurate mai este cale lungă. Cele mai opace domenii de activitate în cadrul Primăriei municipiului Chișinău sunt achizițiile publice (33%) și investițiile, întreprinderile municipale și participarea în societățile comerciale (33%).

Diana Enachi,
economistă, IDIS „Viitorul”

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

EXPERIENȚA UCRAINEI

Buget și achiziții publice în format deschis – baza transparenței bugetelor locale

Pe 11 februarie 2016, Cabinetul de Miniștri al Ucrainei a aprobat Concepția de creare a sistemului „Buget transparent” în vederea realizării etapei ulterioare de activitate a portalului „E-data”. Implementarea sistemului „Buget transparent” va permite realizarea automatizării procesului bugetar, analiza dinamicii și supravegherea executării bugetului de stat și a bugetelor locale.

AUTOMATIZARE SI ELIMINAREA CORUPTIEI

Unul dintre principalele obiective ale sistemului „Buget transparent” este automatizarea procesului bugetar și eradicarea componentei coruptibile din cadrul acestui proces. Sistemul informațional-analitic „Buget transparent” va asigura, odată și pentru totdeauna, transparența proceselor și procedurilor bugetare la nivel de central și local, oferindu-le cetățenilor posibilitatea de a controla/monitoriza modul în care sunt cheltuiți banii publici de către executorii de buget, beneficiarii de mijloace bugetare, întreprinderile de stat, Fondul de pensii și Fondul de asigurări sociale.

Sistemul „Buget transparent” este parte componentă a Guvernului deschis al Ucrainei, întrunește cerințele societății la capitolul transparența utilizării banilor publici și ține cont de recomandările Băncii Mondiale, Fondului Monetar Internațional și ale Parteneriatului Internațional pentru Buget, referitoare la standardele internaționale de transparență „Buget deschis” (Open Budget), „Cheltuieli deschise” (Open Spending), „Contractare des-

chisă” (Open Contracting) și „Participarea cetățenilor” (Citizen Participation).

În urma implementării Concepției, va crea un sistem ce va oferi cetățenilor acces la informațiile despre banii publici la toate etapele de planificare și utilizare. În mod obiectiv, implementarea Concepției va contribui la sporirea atractivității investiționale a țării, datorită politicilor mai deschise promovate de Guvern, va reduce probabilitatea comiterii abuzurilor și acțiunilor corupte la toate etapele procesului bugetar.

PORTAL UNIC DE ACHIZITII PUBLICE

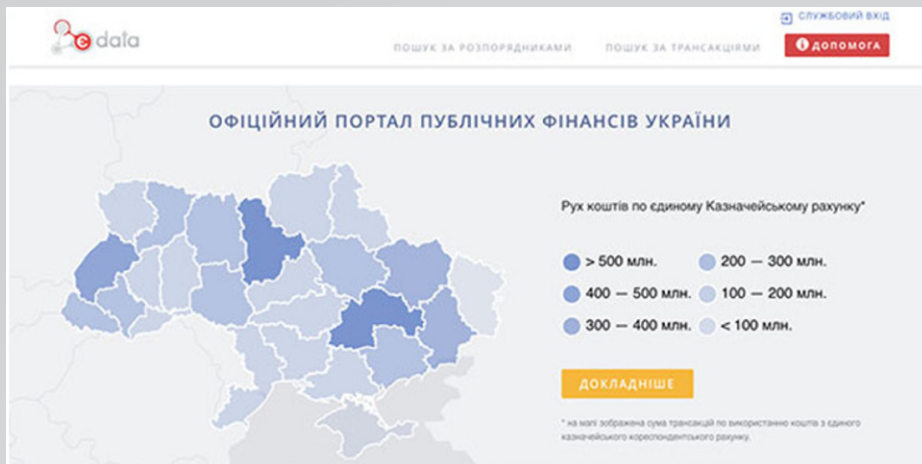
Lansarea utilizării în perioada de încercare a părții publice „Buget pentru societate” a sistemului „Buget transparent” a fost preconizată pentru luna august 2016, încheierea procesului de integrare a sistemului cu portalul „E-data” fiind planificată pentru anul 2018.

De asemenea, funcționează un portal unic pentru achizițiile publice pe baza platformei „ProZorro” – o inițiativă impresionantă realizată de filiala din Ucraina a organizației „Transparency International”. Principiile de bază ale sistemului „Buget transparent” sunt:

- Obligatorivitatea de a publica datele financiare în format deschis;
- Portal web unic pentru publicarea datelor financiare în format deschis;
- Publicarea tuturor contractelor pentru serviciile prestate autorității publice cu utilizarea mijloacelor bugetare;
- Publicarea tuturor contractelor pentru serviciile prestate în cazul utilizării veniturilor obținute din activitatea economică, suma cărora depășește 1 milion de lei;
- Publicarea trimestrială a rapoartelor.

EXEMPLE PRIVIND EFICACITATEA BUGETELOR DESCHISE ALE APL. BUGETUL OR. KIEV

Primarul de Kiev, Vitali Klitschko, a venit la putere în anul 2014. De menționat că alegerile din 2014 au fost anticipate și administrația orașului a fost aleasă pe termen scurt. Deja în timpul alegerilor anticipate era cunoscută data următoarelor alegeri ordinare – toamna anului 2015. Pentru îndeplinirea programului său pre-electoral, Vitali Klitschko, care a câștigat sufragiul cu 56,7% din voturi, avea la dispoziție puțin mai mult de un an.

Website-ul „Buget deschis”, Ucraina

Concomitent, 5 dintre cele mai mari ministere, împreună cu întreprinderile subordonate acestora, au desfășurat în aceeași perioadă 41 de mii de tendere.

Administrația or. Kiev a desfășurat individual 40 de mii de tendere.

Principala cauză a atingerii unui nivel atât de ridicat al indicatorilor este decizia benevolă (prin vot) a consiliilor orășenești de a utiliza obligatoriu sistemul electronic de achiziții publice la întreprinderile lor.

Președintele administrației regiunii Dnepropetrovsk a fost numit în funcție într-o perioadă dificilă. Deși acest post nu este electiv, opinia publică are o pondere semnificativă. Vitali Reznichenko a fost succesorul lui Igor Kolomoyskyi, care a condus regiunea în anii de criză 2014-2015 și se bucura de o largă susținere din partea populației.

Implementarea sistemului electronic de achiziții publice a devenit, în mod similar, una dintre principalele priorități ale președintelui regiunii.

Factorii-cheie:

- Utilizarea obligatorie a sistemului electronic de achiziții publice la toate întreprinderile subordonate;
- Monitorizarea continuă a calității utilizării sistemului de către funcționarii publici;
- Decizii cu privire la cadre la adresa acestor conducători de întreprinderi care nu

Primarul orașului a câștigat alegerile din primăvara anului 2014, având următorul program:

1. Lupta împotriva corupției;
2. Utilizarea optimală și transparentă a bugetului;
3. Atragerea investițiilor;
4. Sporirea confortului și a siguranței vieții în oraș;
5. Publicitate în adoptarea deciziilor și susținerea dialogului permanent cu locuitorii orașului.

Unul dintre punctele de bază ale campaniei preelectorale a lui Vitali Klitschko a fost ideea bugetului deschis.

CE A REUȘIT SĂ REALIZEZE KLITSCHKO?

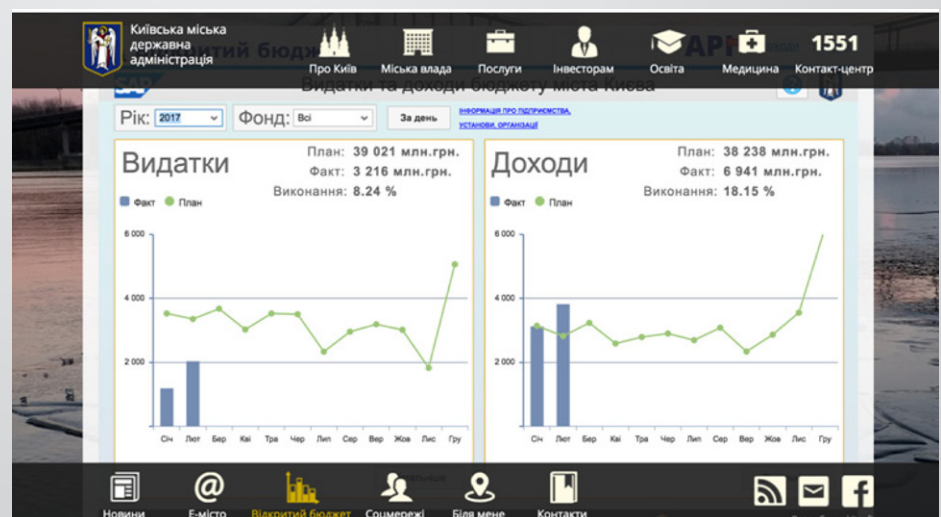
Bugetul deschis a fost implementat în luna iunie 2015. Tot atunci, Consiliul orășenesc din Kiev a votat pentru utilizarea obligatorie a sistemului electronic pentru achiziții publice „ProZorro”, care a fost implementat cu câteva luni mai devreme pentru toate întreprinderile subordonate. După cum se observă din imaginea de mai jos, veniturile bugetare efective depășesc semnificativ veniturile planificate.

Concomitent cu aceste activități, au fost depuse eforturi pentru integrarea sistemului bugetului deschis cu sistemul electronic de achiziții publice în vederea monitorizării angajamentelor asumate și îndeplinirii acestora.

Evident, acesta nu a fost unica realizare, dar a fost unul dintre principalele

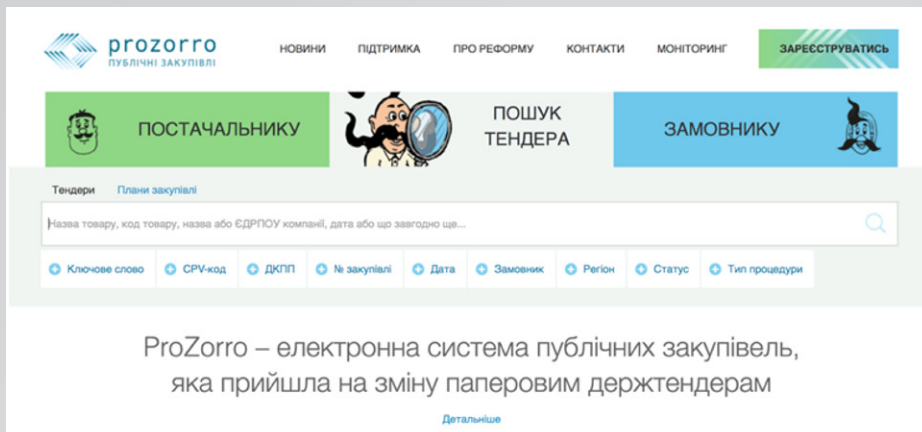
rezultate care a demonstrat faptul că programul este în curs de implementare. În toamna anului 2015, Vitali Klitschko a obținut în turul doi de scrutin 64,1% din voturi. Actualmente, la Kiev se află în plină desfășurare programul „Kyiv Smart City”, care cuprinde sistemul e-servicii, sistemele municipale de supraveghere video și alte aspecte legate de digitalizarea orașului.

Consiliile orășenești sau administrațiile regionale și întreprinderile din subordinea acestora sunt 5 din top 10 cei mai mari clienți ai sistemului „ProZorro”. În perioada respectivă, acești 5 clienți au desfășurat în total circa 75 de mii de tendere.

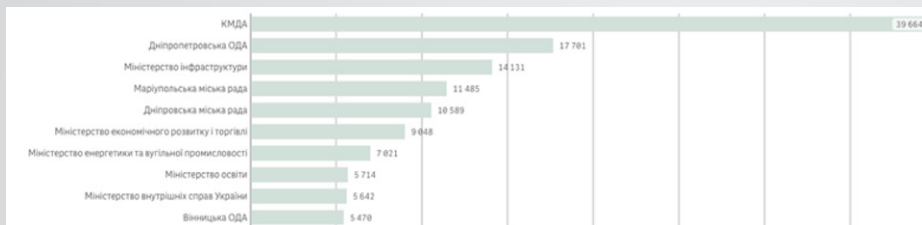
Datele privind bugetul Consiliului orășenesc Kiev pe anul 2017

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

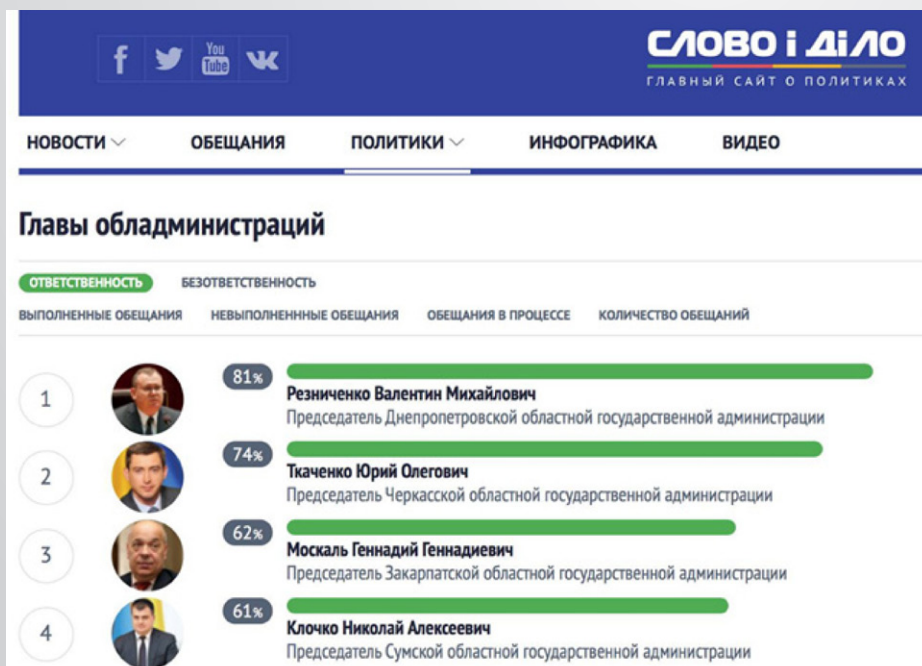
Sistemul electronic pentru achiziții publice ProZorro.

SISTEMUL ELECTRONIC PENTRU ACHIZIȚII PUBLICE PROZORRO.

Date de pe site-ul bi.prozorro.org

ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ A REGIUNII DNEPROPETROVSK

Rating-ul conducătorilor administrațiilor publice regionale din Dnepropetrovsk

au reușit să lanseze utilizarea eficientă și deplină a sistemului.

- Publicitate pentru afacerile private, inclusiv discursuri/prezentări personale la seminare și conferințe.

În prezent, potrivit unor rating-uri oficiale și neoficiale, Vitali Reznichenko este considerat a fi cel mai eficient conducător de nivel regional și unul dintre cei mai populari funcționari publici printre populația activă din Ucraina.

CONCLUZII

Utilizarea sistemului electronic de achiziții publice la nivel municipal permite atingerea unor rezultate rapide și axarea conducerii pe lupta împotriva corupției.

AȚIUNI ÎN R. MOLDOVA

30 noiembrie 2016 – a fost semnat un memorandum între Ministerul Finanțelor, Agenția Achiziții Publice, Centrul de Guvernare Electronică, asociațiile de întreprinderi/business, organizațiile neguvernamentale și companiile fondatoare de spații comerciale.

Prima achiziție a fost efectuată la 24 ianuarie 2017. Ministerul Finanțelor a achiziționat o cameră video.

De la lansarea sistemului și până la 7 martie curent, prin sistem au fost desfășurate 10 tendere.

Actualmente sunt accesibile următoarele proceduri de achiziții: procedura pentru un singur lot în cazul achizițiilor de mică valoare (până la 80 000 de lei fără TVA pentru bunuri și servicii și până la 100 000 de lei fără TVA pentru lucrări).

Spre sfârșitul lunii martie, era planificată lansarea procedurii pentru loturi multiple în cazul achizițiilor de mică valoare.

În continuare, pe parcursul anului vor fi realizate și lansate alte proceduri cu privire la achiziții, care sunt reglementate de legislația Republicii Moldova. Până la sfârșitul anului curent, se preconizează elaborarea tuturor procedurilor cu privire la achiziții reglementate de legislația Republicii Moldova.

Veaceslav Kunev,
președinte ATIC

OPINIE

R. Moldova trebuie transformată într-o „zonă economică liberă”

Dezvoltarea regională la nivel conceptual urmărește impulsionarea și diversificarea activităților economice, dezvoltarea capitalului uman, reducerea șomajului și utilizarea tuturor avantajelor competitive regionale pentru a stimula creșterea economică.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

Apariția politicilor de dezvoltare regională a fost condiționată de diferențele și dezechilibrele în termeni de dezvoltare economică dintre țări, când analizăm țările ca subiecți ai economiei regionale, sau dintre regiunile unei țări, aici fiind aplicat principiul unităților teritorial-administrative sau zonelor de dezvoltare regională. Chiar dacă, istoric, orașele sunt centre unde activitatea economică este mai pronunțată, statul nu trebuie să negligeze celelalte unități administrative, ci din contra - să contribuie la dezvoltarea lor economică.

DEZECHILIBRE ENORME

În cazul Republicii Moldova, atestăm dezechilibre enorme în nivelul de dezvoltare și competitivitate dintre raioanele țării. În mare parte, economia țării este reprezentată de municipiul Chișinău care, potrivit unor studii, contribuie la PIB-ul țării cu aproximativ 50%. În același timp, putem atesta o dinamizare a activității economice în zonele economice libere, datorată prezenței investițiilor străine, care în final au un efect pozitiv asupra economiei locale, însă insuficient. Aceste zone economice libere acționează ca niște puncte de creștere economică, însă impactul lor în diminuarea diferențelor regionale nu este semnificativ. Republica Moldova, fiind o țară atât de mică, ar trebui transformată într-o „zonă economică liberă”, unde regulile de joc vor fi egale pentru toți.

Chiar dacă în unele regiuni comunitatea de afaceri este relativ dezvoltată, în altele, și în special în zona de sud, aceasta își desfășoară preponderent activitatea în comerț și agricultură, valoarea adăugată a economiei locale fiind mică. Printre factorii negativi care influențează dezvoltarea uniformă și inclusivă a raioanelor se numără: coordonarea financiară, operațională și sectorială între autoritățile de nivel central și local imperfectă, strategiile de dezvoltare nu

sunt conectate la prioritățile specifice ale raioanelor, procesul de elaborare și luare a deciziilor are un caracter de subordonare și nu de cooperare între autoritățile centrale, locale și comunitatea de afaceri, calitatea proastă a infrastructurii, costurile de logistică ridicate ca rezultat al calității proaste a drumurilor, cadrul de reglementare imperfect care mărește costul afacerilor etc.

CREȘTERE ECONOMICĂ FĂRĂ DEZVOLTARE

Drept rezultat, toate acestea creează diferențe în dezvoltarea economică dintre raioane. Totodată, modelul actual de dezvoltare economică, care este bazat pe creșterea economică fără dezvoltare, acționează ca un catalizator în aprofundarea acestor diferențe. Mai mult ca atât, în situația în care o parte din comunitatea de afaceri s-a adaptat la corupția sistemică, birocrăție și imparțialitatea sistemului judecătoresc, pentru multe companii orizontul de planificare a ajuns să fie de maximum jumătate de an.

În consecință, migrația sezonieră sau de durată medie a forței de muncă calificată sau necalificată devine, tot mai mult în ultima perioadă, permanentă, iar comunitatea de afaceri duce o lipsă acută de brațe de muncă. În aceste condiții, statul împreună cu mediul de

afaceri au misiunea de a rezolva această problemă socio-economică care devine tot mai apăsătoare pe zi ce trece. Luând în considerare bugetul auster, deficiențele în sistemul finanțelor publice din ultimii doi ani și repartizarea resurselor financiare în infrastructură pe criterii politice, eficiența strategiilor și politicilor publice de dezvoltare regională se diminuează.

INVESTIȚIILE STATULUI, DUPĂ PRINCIPIUL COST/EFICIENȚĂ

Prin urmare, pentru a obține un rezultat pozitiv, acest proces trebuie să implice cât mai multe părți interesate și să devină unul transparent, iar investițiile statului să fie direct proporționale prin prisma principiului cost/eficiență. Mai mult ca atât, trebuie create toate premisele apariției funcționarului public eficient care va fi promovat nu pe criterii politice, ci în baza impactului deciziilor sale asupra dezvoltării economice. Nu trebuie să uităm și de reformele amânate, și anume reforma descentralizării financiare, a cadrului de reglementare și cea a sistemului judecătoresc. În tot acest proces, mediul de afaceri trebuie să aibă calitatea de partener și să nu fie tratat de stat doar în calitate de contribuabil.

Ion Butmalai,
economist, IDIS „Viitorul”

